

9. Лисий І.Я. Активність і пасивність / І.Я. Лисий // Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів та студентів на республіканській науково практичній конференції. – Х. : ХГПІ, 1992. – 216 с.
10. Харламов І.Ф. Активизация учения школьников / И.Ф. Харламов. – Минск : Народная освіта, 1970. – 158 с.
11. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., доп. – Харків : ОВС, 2000. – 164 с.
12. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн ; [отв. ред. Е.В. Щорохова]. – М. : Педагогика, 1973. – 423 с.
13. Лапина Т.С. Этика социальной активности личности / Т.С. Лапина. – М. : Высшая школа, 1974. – 112 с.
14. Альбуханова-Славская К.А. Активность и сознание личности как субъекта деятельности / К.А. Альбуханова-Славская // Психология личности в социалистическом обществе. Активность и развитие личности. – М. : Наука, 1989. – С. 110–134.
15. Мальковская Т.Н. Воспитание социальной активности старших школьников : учеб. пособ. / Т.Н. Мальковская. – Л., 1973. – 172 с.
16. Богоявленская Д.Б. Метод исследования уровней интеллектуальной активности / Д.Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1971. – № 1. – С. 144–146.
17. Редковец И.А. Обусловленность уровня познавательной активности школьников характером их учебной деятельности / И.А. Редковец // Воспитание у учащихся познавательной активности. – Волгоград : ВПИ, 1971. – С. 24–34.
18. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов / Г.И. Щукина. – М. : Просвещение, 1979. – 160 с.
19. Шамова Т.И. Активизация познавательной деятельности учащихся общеобразовательных школ (по предметам естественно-математического цикла) : обзорная информация / Т.И. Шамова. – М. : Знание, 1976. – Вып. 8.

ВОЛКОВА Т.І.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ

Зміни економічної та політичної ситуації в Україні, докорінне оновлення системи освіти ставлять завдання виховання в розряд пріоритетних. Разом з тим відбувається інтенсифікація негативного впливу позашкільного середовища, засобів масової інформації на покоління, яке підростає, тощо. Сучасна соціокультурна ситуація показує, що традиційна теорія виховання не може повною мірою надати допомогу молодим людям, їх батькам, вихователям у пошуку сенсу життя та вирішення загострених проблем особистісного, культурного, морального й професійного самовизначення. Необхідні корекція ціннісних орієнтацій покоління, яке підростає, приведення їх у відповідність з тенденціями інтеграції та диференціації освітніх систем, загальними гуманістичними ідеалами й національними, культурними традиціями; розробка концептуальних основ сучасного виховання з урахуванням нових педагогічних реалій.

Таким чином, існують об'єктивні фактори, що підтверджують актуальність нашого дослідження, яке зумовлено:

- по-перше, значущістю проблем виховання покоління, яке підростає в умовах сучасного суспільства та необхідністю висунення нових вимог до виховання особистості;
- по-друге, недостатньою ефективністю попередньої виховної системи, роз'єднування дій сім'ї та школи, використання командно-адміністративних методів управління в цій сфері;
- по-третє, недостатньою розробленістю механізмів управління розвитком виховної системи в інноваційних загальноосвітніх закладах.

Умови, які склалися в сучасній педагогічній системі, визначили необхідність вивчення, осмислення та вибору позитивного й продуктивного досвіду вирішення виховних проблем.

Питанням змісту та організації виховання в педагогічній науці приділяли увагу (Н.І. Болдирєв, Е.В. Бондаревська, В.А. Караковський, С.В. Кульневич, А.С. Макаренко, Л.І. Маленкова, К.Д. Ушинський, І.Ф. Харламов, Н.Е. Щуркова та інші). Для розуміння сутності гуманістичної спрямованості виховання особливу цінність мають праці Ш.А. Амонашвілі, І.Д. Беха, Е.В. Бондаревської, О.С. Газмана, В.А. Караковського, Н.Д. Нікандрова, В.В. Серікова та інших.

У кінці ХХ ст. реформаторські починання “згори”, інноваційна активність на місцях призвели до того, що нещодавно єдина система освіти диверсифікувалася: з’явилися нові види шкіл, відродилися діючі в дореволюційній Україні навчальні заклади (гімназії, ліцеї, кадетські корпуси, приватні школи тощо), тобто разом з традиційною масовою загальноосвітньою школою виникла як альтернативна їй інноваційна школа, яка покликана вирішувати нові завдання. На початку 1990-х рр. для неї були характерні інновації переважно структурного характеру, що зумовлювало, насамперед, зміни мережі навчальних закладів; у кінці 1990-х рр. зміни торкнулися вже змісту освіти. У результаті цього з’явилися інноваційні освітні заклади, які відрізняються за статусом, формами та способам освіти, формами контролю знань учнів, у тому числі за рівнем успішності перебігу в них інноваційних виховних процесів.

На сьогодні інтенсивно розробляються проблеми пошуку концептуальних підходів до моделювання інноваційних освітніх систем, теоретико-методологічних процедур проектування шкіл нового типу (В.І. Загвязинський, Т.М. Ковальова, А.М.Саранов, В.В. Серіков, А.П. Тряпціна, Е.А. Ямбург та інші).

Однак на сучасному етапі розвитку суспільства проблема виховання залишається досить нагальною як у школах традиційного типу, так і в інноваційних загальноосвітніх закладах. Внаслідок цього велике значення має розробка теоретичних основ, а також створення досвіду управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі, яка вирішувала б поставлені перед школою виховні завдання.

Різні аспекти проблеми теоретичних основ управління інноваційними загальноосвітніми закладами розглядають (Е.Д. Дніпров, А.Г. Каспаржак, В.С. Лазарєв, А.А. Орлов, С.Д. Поляков, М.М. Поташник, А.Н. Тубельський, Т.І. Шамова, О.Г. Хомеріки, Е.А. Ямбург та інші). Отже, створено науковий фонд та досвід практичної діяльності управління. Однак досі управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі не стало предметом спеціального дослідження. У зв’язку із цим виникає **суперечність** між об’єктивною необхідністю цілеспрямованого управління розвитком виховної системи в інноваційних загальноосвітніх закладах та недостатньою розробленістю цього питання в теорії та практиці інноваційних закладів.

Мета статті – розкрити специфіку управління розвитком виховної системи інноваційного навчального закладу та умов його ефективності; висвітлити результати експертного дослідження на основі розробленої та апробованої інноваційної моделі управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому навчальному закладі.

Специфіка управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі полягає в особливостях об'єкта, яким керують. Вони виявляються в більшій динамічності, яка зумовлена інноваційними процесами, актуалізацією інтелектуальної складової сумісної діяльності суб'єктів взаємодії, здатністю до самоорганізації та саморозвитку, постійною взаємодією всіх компонентів системи.

Складовою наукової основи управління розвитком виховної системи в інноваційних загальноосвітніх навчальних закладах буде визначення умов його ефективності, таких як:

- визначення організаційно-педагогічних умов, які забезпечують підвищення ефективності управління розвитком виховної системи;
- конструювання моделі управління розвитком виховної системи в інноваційних загальноосвітніх навчальних закладах, яка включає цільовий, концептуальний, змістовий, технологічний та результативний компоненти;
- розробка програми втілення моделі управління розвитком виховної системи в інноваційних загальноосвітніх навчальних закладах, яка дає змогу здійснити єдність управлінських дій усіх суб'єктів освітнього процесу, інтегрувати змістові, методичні, організаційні, мотиваційні, психологічні аспекти, які відображають об'єктивні зв'язки між складовими компонентами виховної системи.

Подані положення втілені в практику роботи Запорізької гімназії № 50 Запорізької міської ради Запорізької області, де розроблена та апробована інноваційна модель управління розвитком виховної системи (див. рис.), критерії та показники ефективності управління нею: особистісний розвиток учнів (показники: ставлення до світу, ставлення до інших людей, ставлення до себе); ефективність реалізації функцій управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі; наукова та організаційно-управлінська забезпеченість та зумовленість інновацій у виховній системі закладу (показники: зумовленість вибору інновацій у загальноосвітніх закладах; наявність науково-методичної бази забезпечення інноваційних процесів; участь у міжнародних і всеукраїнських конкурсах з реалізації інноваційних проектів; використання інноваційних форм і методів у виховній роботі).

Експеримент триває з 2006/07 н. р. Його учасниками є 678 учнів та 67 педагогів. На підставі критеріїв оцінювання результативності виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу та цієї методики у процесі самоаналізу та аналізу виховної роботи педагогічного колективу гімназії № 50 за період експерименту ми отримали такі результати:

1. Побудовано виховну систему із чітко визначеною метою.
2. Визначено види та форми інноваційної виховної діяльності, які спрямовані на досягнення мети.
3. Сформовано виховне середовище життєдіяльності гімназії.
4. Досягнуто особистісного розвитку учнів: покращилися успіхи в навчанні, міжособистісних стосунках, з'явилося прагнення до самовдосконалення тощо.
5. Збільшено творчий потенціал учнів.
6. Підвищено професійний рівень учителів як вихователів. Так, на високому творчому рівні працює 17,91%. Основним мотивом їх діяльності є потреба в професійній досконалості та творчій самореалізації.
7. Подальшого розвитку набули функції управління виховною системою в інноваційному навчальному закладі та оволодіння ними на науковому рівні керівниками й учителями гімназії.

Таким чином, управлінню розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі сприяють передумови соціального та педагогічного характеру.

Аналіз та вивчення специфіки процесу управління розвитком виховної системи в інноваційному загальноосвітньому закладі дають нам змогу стверджувати, що вдосконалення управління на всіх етапах становлення й розвитку системи важливими є аспекти творчої діяльності педагогів та учнів. Саме комплексна взаємодія забезпечує результативність управління розвитком виховної системи, що, зрештою, сприяє реалізації соціального зумовлення суспільства.

Модель ефективного управління дає змогу швидко та ефективно виконувати необхідні перетворення організаційних структур, переорієнтацію їх на нові цілі й завдання; приймати виверені та раціональні рішення; побачити та усунути всі допущені раніше організаційні помилки, які до введення моделі були приховані; створити удосконалену, внутрішньо ефективну організацію, У рамках моделі управління здійснюється на основі наукових методів.

Висновки. Управління розвитком виховної системи школи буде більш ефективним, якщо:

- основними підходами до побудови виховної системи школи стануть: системно-діяльнісний, синергетичний, особистісно орієнтований, діалогічний, культурологічний – і буде визначена їх специфіка;

- буде розроблена технологія управління виховною системою школи, яка дає змогу здійснити її розвиток: становлення, функціонування та оновлення системи;

- основними організаційно-педагогічними умовами формування та розвитку виховної системи стануть: прийняті всіма суб'єктами сукупностей цілей створення виховної системи; організація діяльності суб'єктів системи, яка спрямована на реалізацію поставленої мети; організація співпраці суб'єктів системи; створення відносин між суб'єктами системи; формування виховного середовища на основі відбору змісту та співпраці учасників виховного процесу; створення системи управління виховною системою школи;

- буде визначено зміст управлінської діяльності всіх учасників виховного процесу;

- основними критеріями ефективності виховної системи школи та системи управління будуть: гуманістичність педагогічної діяльності та ставлення до школи; наявність професійного, стабільного та об'єднаного педагогічного колективу; рівень вихованості, духовності й культури педагогів та учнів школи.

Таким чином, сутність виховної системи визначається цілісністю процесів, які в ній відбуваються, розвитком самої школи та всіх її суб'єктів. Структура виховної системи школи – сукупність її компонентів: цілей системи; діяльності, яка забезпечує їх реалізацію; суб'єктів діяльності; відносин, які народжують у діяльності суб'єктів; середовища системи та управління нею, а також системоутворювальний компонент – відносини між суб'єктами системи, які забезпечують цілісність і розвиток виховної системи. Результативність виховної системи школи визначається технологією її побудови, яка включає в себе: вироблення цілей та завдань побудови системи; відбір основних видів діяльності; визначення видів і форм виховної діяльності; формування середовища життєдіяльності школи; ви-

значення етапів побудови виховної системи; виявлення завдань та умов, за яких відбувається її становлення, функціонування й оновлення. Успішність управління створенням та розвитком виховної системи школи забезпечується єдиною метою, конкретним змістом діяльності кожного учасника та їх взаємодією з досягнення запрограмованих цілей. Ефективність управління розвитком виховної системи школи забезпечується створенням та реалізацією організаційно-педагогічних умов; створенням системи управління виховною системою школи.

Література

1. Александрова Е. Классный воспитатель и администрация школы: парадоксы сотрудничества / Е. Александрова // Директор школы. – 2003. – № 7.
2. Бех І. Духовна енергія вчинку / І. Бех // Освіта і управління. – 2005. – Т. 8. – № 1..
3. Курлянд З.Н. Сутність процесу виховання / З.Н. Курлянд // Лекції з педагогіки : навч. посіб. – О. : Південноукраїнський держ. пед. ін-т ім. К.Д. Ушинського, 1999. – 192 с.
4. Лактіонова Г. Виховання в епоху глобалізації: нові можливості, нові ризики / Г. Лактіонова // Шлях освіти. – 2005. – № 4.
5. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології : навч.-метод. посіб. для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ППО / Г.І. Сорока. – Х., 2002. – 128 с.
6. Управление воспитательной системой школы: проблемы и решения / [под ред. В.А. Караковского, Л.И. Новиковой, Н.Л. Селивановой и др.]. – М. : Пед. общество России, 1999. – 264 с.
7. Гаврилин А.В. Управление школой как воспитательной системой / А.В. Гаврилин. – Владимир, 1993.
8. Караковский В.А. Воспитание? Воспитание... Воспитание! / В.А. Караковский, Л.И. Новикова, Н.Л. Селиванова. – М., 2000.
9. Маленкова Л.И. Воспитание в современной школе / Л.И. Маленкова. – М. : Ноосфера, 1999.
10. Щуркова А.Е. Воспитание: новый взгляд с позиции культуры / А.Е. Щуркова. – М., 1997.
11. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения / И.С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 24–30.
12. Воспитательная система школы. – М., 1991. – 145 с.

ГАМАНЮК В.А.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА МІЖНАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Останнім часом у світі, особливо серед представників молодого покоління, значно посилюється інтерес до іноземних мов. Освітні системи адекватно відреагували на це і створюють відповідні умови для задоволення попиту на вивчення іноземних мов на всіх рівнях освіти: від початкової школи до системи підвищення кваліфікації. Володіння мовами є сьогодні обов'язковою кваліфікаційною характеристикою фахівців у всіх галузях. Подібні процеси відбуваються у всіх країнах. Україна, маючи досить широкі зв'язки з установами всього світу, не є винятком, тому вивчення позитивного досвіду країн, що розпочали процес інтенсифікації вивчення іноземних мов значно раніше, де умови багатомовності вже факт дійсності, буде корисним для нашої держави в пошуках ефективних шляхів підготовки висококваліфікованих спеціалістів зі знанням іноземних мов, здатних спілкуватися з носіями інших мов на належному рівні. Питаннями шкільної мовної освіти займалися переважно науковці ФРН, серед яких слід назвати К. Шредера, М. Рідла, Х.-Ю. Маттуш та інших. Вітчизняні дослідники розглядали переважно особливості системи загальної освіти (О. Соколова, Н. Абашкіна, Л. Пуховська, М. Соколова), а система мовної підготовки у межах шкільної освіти спеціально не вивчалася, тож проблема мовної довузівської підготовки у Німеччині є сьогодні актуальною і потребує детального вивчення.